

Päivi Tillman ja Nico Maunula

Sairausvakuutuksen matkakorvaukset liittyvät etenkin erikoissairaanhoidon

Rekisteritutkimus vuonna 2012 tehdyistä matkoista

Kirjoittajat

Päivi Tillman, tutkija, VTL
Kelan tutkimus
etunimi.sukunimi@kela.fi

Nico Maunula, tutkija, FM
Kelan tutkimus (31.12.2015 asti)

© Kirjoittaja ja Kela

www.kela.fi/tutkimus

ISSN 2323-9239

Helsinki 2016

SISÄLTÖ

Tiivistelmä	4
1 Johdanto	5
2 Tutkimusaineisto	5
3 Vuonna 2012 tehdyistä matkoista maksettujen sairausvakuutuksen matkakorvausten jakautuminen.....	6
3.1 Erikoissairaanhoidon liittyvät matkakorvaukset.....	7
3.1.1 Erikoissairaanhoidon liittyvät matkakorvaukset hoitoyksiköittäin	7
3.1.2 Erikoissairaanhoidon liittyvät matkakorvaukset sairauksittain.....	9
3.1.3 Erikoissairaanhoidon liittyvät matkakorvaukset kulkuvälineittäin.....	10
3.2 Kelan kuntoutukseen liittyvien matkojen korvaukset	10
3.3 Muut matkakorvaukset.....	11
4 Lopuksi.....	11
Lähteet	14

TIIVISTELMÄ

Kela maksaa sairaanhoitolain (1224/2004) perusteella korvauksia sairauteen ja raskauteen liittyvien matkojen – esimerkiksi sairaalaan, terveyskeskukseen, yksityiseen terveydenhuollon yksikköön – kustannuksista. Korvauksia maksetaan vastaavasti myös Kelan kuntoutukseen liittyvien matkojen kustannuksista.

Tässä raportissa tarkastellaan vuonna 2012 tehtyjen sairausvakuutuksen korvaamien matkojen ja maksettujen matkakorvausten kohdentumista matkan syyn tai matkakohteen mukaan. Korvauksia ei ole aiemmin tarkasteltu hoitopaikoittain tai sairauksittain, sillä Kelaan ei kerry näistä asioista tietoa korvauksia maksettaessa. Tutkimusaineistona käytettiin laajaa rekisteriaineistoa, jossa Kelan matkakorvausrekisteritietoihin yhdistettiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hoitoilmoitusrekisterin tietoja toteutuneista sairaalahoidon (ml. terveyskeskusten vuodeosastohoito) hoitajaksoista ja poliklinikkakäynneistä. Lisäksi aineisto sisältää tiedot toteutuneesta Kelan kuntoutuksesta. Aineisto sisälsi tiedot kaikista vuonna 2012 tehdyistä sairausvakuutuksen korvaamista matkoista.

Vuonna 2012 tehdyistä 5,8 miljoonasta matkasta maksettiin noin 700 000 henkilölle sairausvakuutuksen korvauksia yhteensä 292 miljoonaa euroa. Tulosten mukaan kaksi kolmasosaa (67 %) maksetuista matkakorvauksista liittyi erikoissairaanhoidon. Kaikista matkakorvauksista 38 % liittyi johonkin viiteen yliopistosairaalaan tehtyyn matkaan. Lukumääräisesti eniten matkoja liittyi Helsingin yliopistolliseen keskussairaalaan tehtyihin käynteihin, ja nämä matkat muodostivat noin 11 % matkakorvauksista. Sairauksittain tarkasteltuna eniten matkakorvauksia liittyi kasvaimiin, kuten syöpätauteihin.

Kelan kuntoutukseen liittyvien matkojen osuus vuoden 2012 matkakorvauksista oli noin 10 %. Valtaosa Kelan kuntoutuksen matkakorvauksista liittyi vaikeavammaisten kuntoutuksena annettavaan fysioterapiaan. Muiden matkojen, kuten terveyskeskuskäynteihin tai sairausvakuutuksen korvaamaan yksityiseen sairaanhoitoon suuntautuneiden matkojen, osuus matkakorvauksista oli 23 %.

1 JOHDANTO

Kela maksaa sairausvakuutuslain (1224/2004) perusteella korvauksia sairauteen ja raskauteen liittyvien matkojen kustannuksista. Myös kiireellinen sairaankuljetus, kuten ambulanssimatkat, kuuluu sairausvakuutuskorvauksen piiriin. Kelan kuntoutukseen liittyvien matkojen kustannukset korvataan samoilla periaatteilla. Matkakustannukset korvataan yleensä lähimpään mahdolliseen hoitopaikkaan ja halvimalla mahdollisella kulkutavalla toteutettuna. Kallemman kulkutavan, kuten taksin, käyttöön, vaaditaan joko puuttuvista julkisista liikenneyhteyksistä tai terveydentilasta johtuva syy.

Kustannuksilla on matka- ja vuosikohtainen omavastuu. Vuonna 2012 omavastuun suuruus oli 9,25 euroa yhdensuuntaista matkaa ja 157,25 euroa kalenterivuotta kohti. Matkakorvauksia maksettiin vuonna 2012 kaikkiaan 5,9 miljoonasta matkasta yhteensä 297 miljoonaa euroa. Matkakorvauksia sai 706 000 henkilöä.

Sairausvakuutuksen matkakorvauksista kuvataan yleensä korvausten kohdentuminen väestöön eli korvauksia saaneille henkilöille. Esimerkiksi Kelan tilastojulkaisuissa (mm. Kelan tilastollinen vuosikirja ja Kelan sairausvakuutusilasto) ja internetissä käytettävissä olevassa tilastotietokanta Kelastossa kuvataan matkakorvausten alueittainen, ikäryhmittäinen ja sukupuolittainen kohdentuminen saajilleen sekä matkojen ja korvausten jakautuminen matkalla käytetyn kulkuvälineen mukaan. Aiemmissa tutkimusjulkaisuissa (mm. Paltta 2008) on jonkin verran tarkasteltu korvausten kohdentumista myös väestömäärään suhteutettuna. Tiedetään myös, että pieni osa matkakorvauksia saavista saa suuren osan korvauksista (Tillman 2015a) ja että suuri osa matkoista toteutuu ilman sairausvakuutuksen korvausta (Tillman 2015b).

Tässä raportissa tarkastellaan vuonna 2012 tehdyistä sairausvakuutuksen korvaamista matkoista maksettujen korvausten kohdentumista matkakohteen – erikoissairaanhoidon, Kelan kuntoutus, muu – mukaan, ja osin lisäksi tarkennettuna hoitoyksiköittäin ja hoidettavan sairauden tai kuntoutusmuodon mukaan.

2 TUTKIMUSAINEISTO

Käytetyt tutkimusaineistot ovat rekisteriaineistoja. Kelan matkakorvausrekisteristä poimittiin rekisteritiedot kaikista vuonna 2012 tehdyistä sairausvakuutuksesta korvatuista matkoista. Tiedot sisälsivät mm. matkan kustannuksen, matkojen lukumäärän, maksetun korvauksen sekä matkalla käytetyn kulkuvälineen. Kaikille matkakorvauksia saaneille henkilöille pyydettiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hoitoilmoitusrekisteristä tiedot kaikista näiden henkilöiden vuoden 2012 aikana tekemistä erikoissairaanhoidon hoitokäynneistä ja hoitajaksoista (ml. terveyskeskusten vuodeosastohoito). Matkakorvausaineistoon yhdistettiin lisäksi Kelan rekisteritietoja kuntoutuksesta ja sairausvakuutuksen korvaamista yksityislääkärikäynneistä. Matkakorvaustiedot yhdistettiin hoitoilmoitus-, kuntoutus- ja yksityislääkärikäyntitietoihin henkilötunnuksen ja hoito- tai kuntoutuspäivän avulla. Mikäli samana päivänä oli useita hoito- tai kuntoutuskäyntejä, matkat ja niiden kustannukset sekä korvaukset jaettiin tasan eri käyntien kesken.

3 VUONNA 2012 TEHDYISTÄ MATKOISTA MAKSETTUJEN SAIRAUSSVAKUUTUKSEN MATKAKORVAUSTEN JAKAUTUMINEN

Sairausvakuutuksesta maksettiin korvaus 5,8 miljoonasta vuonna 2012 tehdystä¹ matkasta. Korvauksia maksettiin kaikkiaan 292 miljoonaa euroa ja korvauksia sai noin 700 000 henkilöä. Taulukossa kuvataan korvattujen matkojen ja matkakorvausten jakautuminen matkakohteen mukaan pääryhmittäin.

Taulukko. Sairausvakuutuksen korvaamat vuonna 2012 tehdyt matkat ja maksetut matkakorvaukset (EUR) matkakohteen mukaan, lukumäärä ja osuus (%).

	Matkojen määrä (osuus %)	Matkakorvaukset (osuus %)
Erikoissairaanhoido	3 miljoonaa (52 %)	196 milj. euroa (67 %)
Kelan kuntoutus	0,93 miljoonaa (16 %)	30 milj. euroa (10 %)
Muut	1,87 miljoonaa (32 %)	66 milj. euroa (23 %)
Yhteensä	5,8 miljoonaa	292 milj. euroa

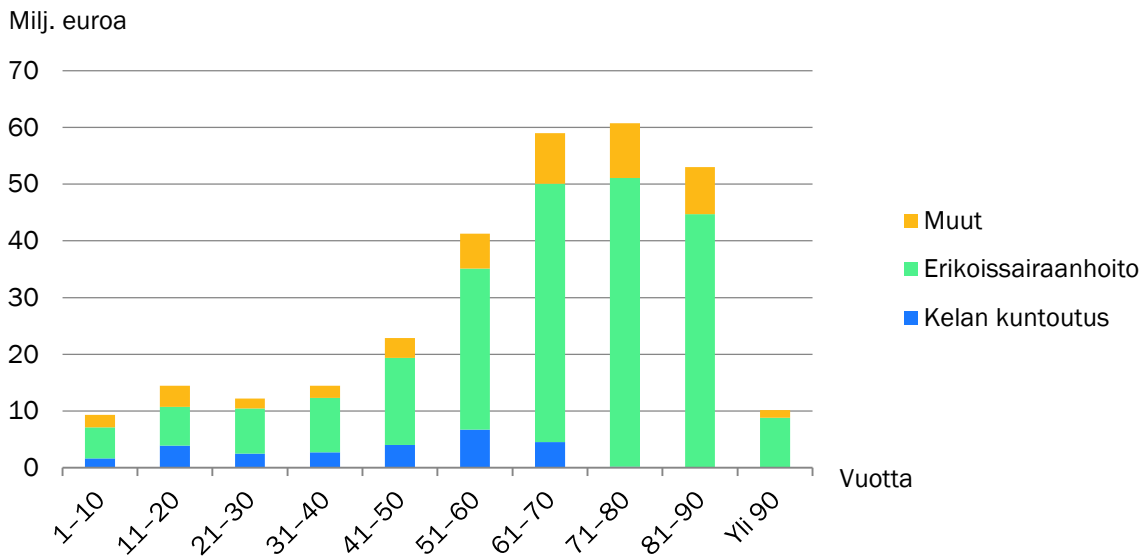
Sairausvakuutuksen maksamat matkakorvaukset aiheutuvat suurelta osin erikoissairaanhoidon tehtävistä matkoista. Kuviossa 1 (s. 7) matkakorvaukset esitetään matkan syyn mukaan ikäryhmittäin. Korvaukset kohdentuvat etenkin vanhimpiin ikäluokkiin. Erikoissairaanhoidon osuus on suurin yksittäinen syy kaikissa ikäryhmissä, ja etenkin vanhemmissa ikäryhmissä. Kelan kuntoutus on suunnattu pääasiassa alle 65-vuotiaille, joten luonnollisesti siitä aiheutuvia matkakorvauksiakaan ei ole vanhemmissa ikäryhmissä. Muita korvattavia matkakustannuksia voi aiheutua esimerkiksi terveystieteiden keskusmatkoista tai yksityiseen, sairausvakuutuksesta korvattuun sairaanhoitoon liittyvistä matkoista.

Matkakorvaukset mielletään usein harvaan asuttujen seutujen etuudeksi, mutta Tilastokeskuksen kuntaryhmituksen mukaan kaupunkimaiseksi määritellyillä alueilla asuville matkakorvauksia maksettiin maaseudulla asuvia enemmän (kuvio 2, s. 7).

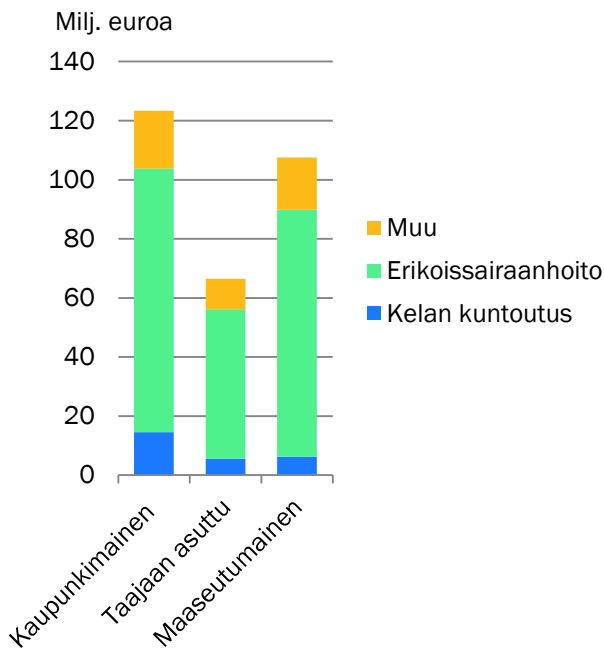
Eri kuntatyyppien eroa selittänee etenkin se, että kaupungeissa asuvien määrä on muita alueita korkeampi. Kaikissa kuntatyypeissä valtaosa matkakorvauksista aiheutui erikoissairaanhoidosta.

¹ Tässä raportissa käytettävä käsite on hieman eri kuin esimerkiksi Kelan tilastoissa. Yksikkönä käytetään matkustusvuotta, kun tilastoissa käytetään matkakorvauksen maksuvuotta. Matkakorvaus maksetaan yleensä pienellä viiveellä; alkuvuodesta maksetaan yleensä myös edellisen vuoden lopussa tehtyihin matkoihin liittyviä korvauksia ja osa loppuvuonna tehdyistä matkoista korvaus maksetaan vasta seuraavana vuonna. Matkakorvauksilla on lisäksi kuuden kuukauden haku-aika matkustuspäivästä lähtien. Toisin sanoen, vuonna 2012 tehdyistä matkoista maksetaan korvauksia sekä vuonna 2012 että vuonna 2013.

Kuvio 1. Vuonna 2012 tehdyistä matkoista maksettujen sairausvakuutuksen matkakorvausten jakautuminen matkan syyn mukaan ikäryhmittäin, milj. euroa.

Kuvio 2. Vuonna 2012 tehdyistä matkoista maksettujen sairausvakuutuksen matkakorvausten jakautuminen matkan syyn ja matkustajan asuinkunnan mukaisen kuntaluokan mukaan, milj. euroa.

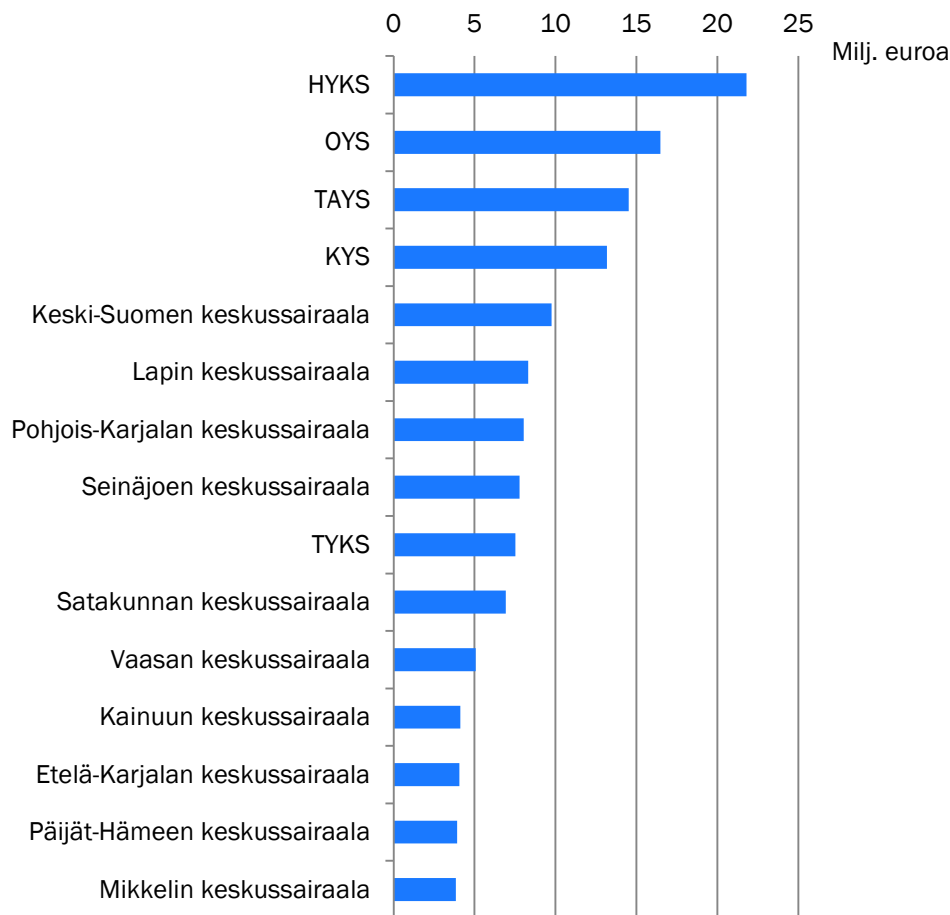
3.1 Erikoissairaanhoitoon liittyvät matkakorvaukset

3.1.1 Erikoissairaanhoitoon liittyvät matkakorvaukset hoitoyksiköittäin

Erikoissairaanhoitoon tehdyistä matkoista maksetut sairausvakuutuksen korvaukset muodostivat suurimman osan, noin 67 %, kaikista matkakorvauksista. Erikoissairaanhoitoon liittyvästä matkasta sai matkakorvauksia kaikkiaan 540 000 henkilöä, 78 % kaikista matkakorvauksia saaneista. Matkasta johonkin yliopistosairaalaan korvauksia sai kaikkiaan 220 000 henkilöä.

Kaikkiaan erikoissairaanhoidon liittyvistä matkoista maksettiin korvauksia 196 miljoonaa euroa. Niistä 94 miljoonaa aiheutui matkoista keskussairaalaan tai muuhun tavalliseen sairaalaan ja 74 miljoonaa euroa yliopistolliseen sairaalaan. Lopuista erikoissairaanhoidon liittyvistä korvauksista pääosa liittyi matkoihin terveystieteiden vuodeosastolle. Kuviossa 3 esitetään 15 hoitopaikkaa, joissa annettuun hoitoon liittyen maksettiin eniten matkakorvauksia.

Kuvio 3. Vuonna 2012 tehdyistä matkoista maksettujen matkakorvausten jakautuminen erikoissairaanhoidon hoitoyksiköittäin, milj. euroa, 15 hoitopaikkaa joihin liittyvistä matkoista maksettiin eniten korvauksia.

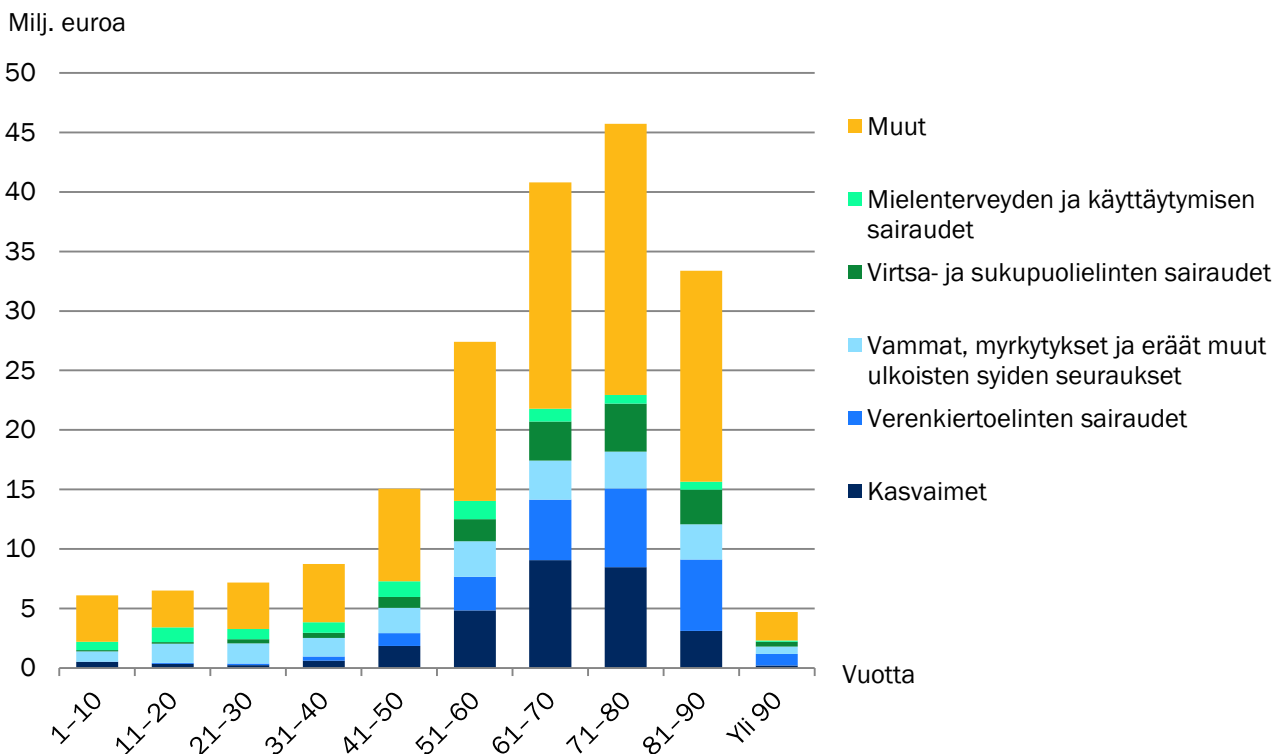
Kaikkiaan erikoissairaanhoidon liittyen korvattiin lähes 3 miljoonaa matkaa. Korvattujen matkojen lukumäärä oli Helsingin yliopistolliseen keskussairaalaan (HYKS) osalta 0,4 miljoonaa ja Oulun yliopistollisen sairaalan (OYS) osalta puolet pienempi, 0,2 miljoonaa. Ero maksettujen korvausten välillä oli kuitenkin huomattavasti matkamäärän eroa pienempi. Tätä selittää matkojen pituus: OYSin erityisvastuualue on pinta-alaltaan lähes puolen Suomen kokoinen ja matkatkin siten osin hyvin pitkiä, HYKSin toiminta-alue taas on pinta-alaltaan huomattavasti pienempi ja matkat lyhyempiä. Tosin, joidenkin harvinaisten sairauksien osalta hoito on koko maan osalta keskitetty HYKSiin. Myös julkisen joukkoliikenteen tarjonnassa voi olla eroja näiden alueiden välillä.

Alueiden välinen ero näkyy myös korvatun matkan keskimääräisessä hinnassa: kuvioissa esitetyistä hoitoyksiköistä se oli korkein Lapin keskussairaalan matkojen osalta, 101 euroa, Turun yliopistollisessa keskussairaala TYKSissä taas halvin, 48 euroa.

3.1.2 Erikoissairaanhoidon liittyvät matkakorvaukset sairauksittain

Sairauksittain tarkasteltuna eniten matkakorvauksia, noin 29 miljoonaa euroa, liittyi kasvainten diagnoosipääryhmään, joka sisältää mm. syöpätaudit (kuvio 4). Seuraavaksi eniten matkakorvauksia liittyi verenkiertoelinten tauteihin, vammoihin ja myrkytyksiin sekä virtsa- ja sukupuolielinten sairauksiin. Näihin sairauksiin liittyvät matkakorvaukset muodostivat yhteensä 45 % kaikista erikoissairaanhoidon liittyvistä matkakorvauksista. Yksittäisten diagnoosien tasolla tarkasteltuna eniten matkakorvauksia liittyi diagnooseihin C61 (eturauhas-syöpä), I48 (eteisvärinä tai eteislepatus), J18.9 (määrittämätön keuhkokuume), Z49.1 (kehonulkoinen dialyysi) ja N18.9 (määrittämätön pitkäaikainen munuaisten vajaatoiminta) liittyvään hoitoon. Loput matkakorvaukset jakautuivat melko tasaisesti muihin sairausryhmiin.

Kuvio 4. Sairausvakuutuksen korvaamat erikoissairaanhoidon liittyvät matkakorvaukset sairauden pääasiallisen diagnoosin mukaan ikäryhmittäin, milj. euroa.

Kasvaimiin liittyi useimpiin muihin sairausryhmiin verrattuna myös melko paljon matkoja yhtä saajaa kohti laskettuna, mikä liittyy esimerkiksi toistuviin sädehoitokäynteihin. Eniten matkoja yhtä korvauksia saanutta kohti oli kuitenkin hemodialyysipotilailla – keinomunuaishoito annetaan tyypillisesti kolmesti viikossa ja hoito on jatkuvaa (ks. mm. Tillman ja Maunula 2015).

Jos matkakorvauksia tarkastellaan erikoisaloittain, sisätautien ja kirurgian erikoisaloille tehdyistä käynneistä maksetut korvaukset muodostivat noin puolet kaikista matkakorvauksista.

3.1.3 Erikoissairaanhoidon liittyvät matkakorvaukset kulkuvälineittäin

Matkakorvausten suuruuteen vaikuttaa merkittävästi se, millä kulkuvälineellä matkat on tehty. Esimerkiksi kuviossa 4 esitetty vammojen ja myrkytysten ym. osuus korvauksista oli 12 %, mutta matkoista vain 6 %. Tätä eroa todennäköisesti selittää se, että nämä matkat on tehty muita useammin ambulanssilla tai jopa helikopterilla (ambulanssimatka ja etenkin helikopterimatka on moninkertaisesti muita tavanomaisilla kulkuvälineillä tehtyä matkaa kalliimpi).

Erikoissairaanhoidon liittyvistä 196 miljoonan euron matkakorvauksista 108 miljoonaa aiheutui taksimatkoista, 53 miljoonaa euroa ambulanssimatkoista ja 10 miljoonaa euroa omalla autolla tehdyistä matkoista. Loppuosa matkakorvauksista aiheutui muilla tavoilla, kuten julkisella liikenteellä, tehdyistä matkoista. Kaikkiaan erikoissairaanhoidon liittyi lähes 3 miljoonaa matkaa, joista 1,7 miljoonaa oli tehty taksilla, 0,8 miljoonaa omalla autolla ja 0,3 miljoonaa ambulanssilla.

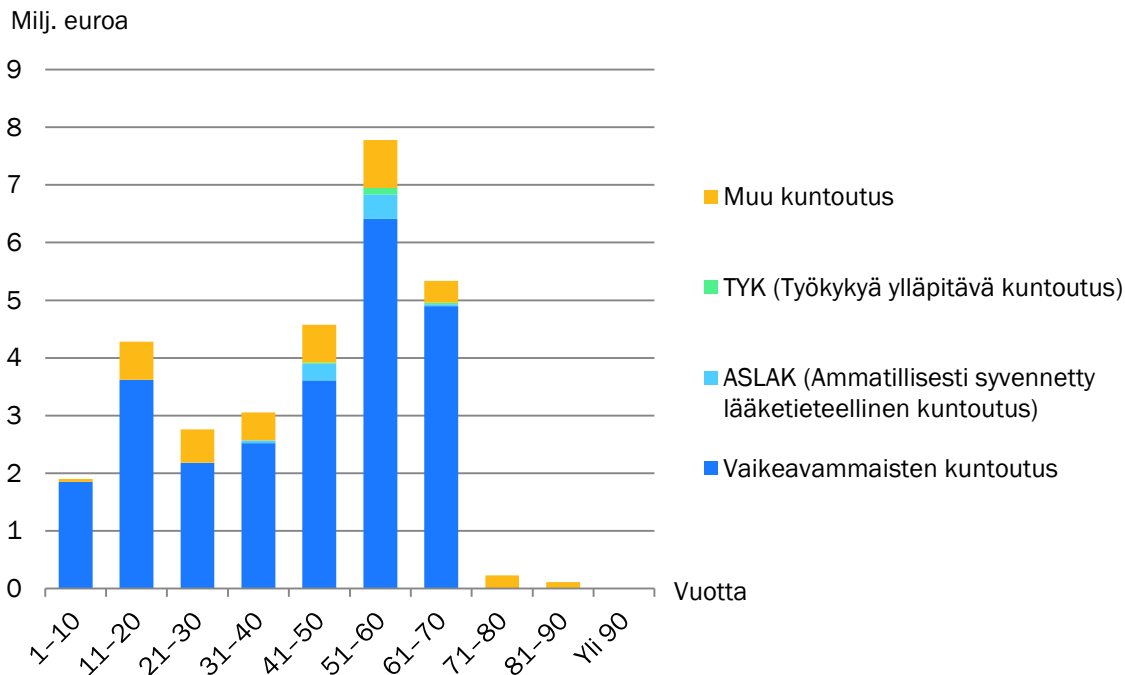
Taksimatkoista maksetuista korvauksista 43 % aiheutui yliopistosairaalassa saatuun hoitoon liittyvistä matkoista. Hoitopaikoittain eniten, lähes 0,3 miljoonaa, taksimatkoja oli tehty HYKS:iin, ja näistä matkoista aiheutui 12 % kaikista taksimatkojen korvauksista. Ambulanssimatkoista maksetuista korvauksista yliopistosairaaloihin suuntautuneiden matkojen osuus oli 27 %.

Omalla autolla tehtyjä matkoja korvataan etenkin Pohjois-Suomessa: Oulun yliopistolliseen sairaalaan ja Lapin keskussairaalaan Rovaniemelle tehdyt matkat muodostivat lähes kolmanneksen (31 %) kaikista omalla autolla tehdyistä sairausvakuutuksen korvaamista matkoista. Lukumääräisesti eniten omalla autolla tehtyjä matkoja, 92 000, oli tehty Oulun yliopistolliseen sairaalaan. Korkeaa osuutta selittää etenkin se, että Pohjois-Suomessa matkat ovat pitkiä, jolloin omalla autollakin tehdyt matkat ylittävät kustannuksiltaan matkakorvausten matkakohdattaisen omavastuun, joka vuonna 2012 vaati käytännössä noin 50 kilometriä pitkän yhden-suuntaisen matkan (jos kuitenkin matkakustannusten vuotuinen omavastuu oli täyttynyt, myös matkakohtaista omavastuuta pienemmät kustannukset korvataan). OYS:n jälkeen seuraavaksi eniten omalla autolla tehtyjä matkoja korvattiin muihin yliopistosairaaloihin tehdyistä matkoista. Omalla autolla erikoissairaanhoidon yksikköön tehdyistä matkoista 40 % ja niistä maksetuista matkakorvauksista 60 % liittyi johonkin viidestä yliopistosairaalasta tai Lapin keskussairaalaan tehtyyn matkaan.

3.2 Kelan kuntoutukseen liittyvien matkojen korvaukset

Kelan kuntoutukseen liittyneistä 930 000 matkasta maksettiin matkakorvauksia 30 miljoonaa euroa. Viisi kuudesosaa korvauksista liittyi vaikeavammaisten kuntoutukseen, etenkin fysioterapiaan. Vaikeavammaisten kuntoutuksena myönnetyn fysioterapian osuus kaikista kuntoutusmatkojen korvauksista oli 18 miljoonaa euroa. Kelan kuntoutus on lähes kokonaan suunnattu alle 65-vuotiaille ja siten myös matkakorvaukset kohdentuvat tämän ikäisille (kuvio 5, s. 11).

Kuvio 5. Sairausvakuutuksen korvaamat Kelan kuntoutukseen liittyvät matkakorvaukset kuntoutusmuodon mukaan ikäryhmittäin, milj. euroa.

Kelan kuntoutukseen liittyvistä matkoista 62 % oli tehty taksilla (tavallinen taksi tai invataksi), ja 79 % matkakorvauksia aiheutui taksilla tai invataksilla tehdyistä matkoista. Eniten kuntoutusmatkoista maksettiin korvauksia HUSin, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin ja Pirkanmaan sairaanhoitopiirin alueella asuville eli suurten kaupunkien lähistölle. Erityisvastuualueittain tarkasteltuna kuntoutusmatkojen korvaukset jakaantuivat kuitenkin suhteellisen tasaisesti vaihdellen OYS-alueen 5,5 miljoonasta HYKS-alueen 6,7 miljoonaan euroon. Kuntoutukseen liittyviä korvauksia ei tarkasteltu palveluntuottajittain, sillä esimerkiksi fysioterapiapalveluja tuottavat tavallisesti lukuisat pienyrittäjät.

3.3 Muut matkakorvaukset

Edellä esitetyt, erikoissairaanhoidon ja Kelan kuntoutukseen liittyvät matkakorvaukset muodostavat valtaosan, 77 %, vuonna 2012 tehdyistä matkoista maksetuista matkakorvauksista. Sairausvakuutuksen korvaamaan yksityiseen sairaanhoitoon liittyi noin neljän miljoonan euron matkakorvaukset. Todennäköisesti valtaosa loppuista matkakorvauksista, reilu 60 miljoonaa euroa, liittyi perusterveydenhuollon avohoitoon eli käytännössä lähinnä terveyskeskuskäynteihin.

4 LOPUKSI

Matkakorvaukset mielletään usein harvaan asuttujen seutujen etuudeksi. Sitä ne ovatkin – väestömäärään suhteutettuna. Jos kuitenkin tarkastellaan maksettuja korvauksia sellaisenaan, matkakorvaukset kohdentuvat sinne missä sairaanhoitokin on laajaa: sairaalahoitoon, ja

sairaaloista etenkin suuren väestö- ja käyntimäärän HYKSiin, erikoisaloista suurille aloille si-
sätauteihin ja kirurgiaan.

Tässä artikkelissa tarkasteltiin matkakorvausten kohdentumista vuonna 2012. Tarkastelussa eivät siten olleet kaikki toteutuneet matkat², vaan kaikki sairausvakuutuksen korvaamat 5,8 miljoona matkaa. Todelliset matkakustannukset ovatkin isommat, kuin mitä tässä julkaisussa esitettiin. Osa matkoista jää kustannuksiltaan alle omavastuun, joten ne eivät näy korvattuja matkoja kuvaavissa tilastoissa, vaikka korvauksia olisi haettukin. Korvauksia ei välttämättä haeta ollenkaan etenkin julkisella liikenteellä tai omalla autolla tehdyistä lyhyistä matkoista (matkakorvausten käytöstä ks. esim. Tillman 2015a ja 2016).

Koska suuri osa, kaksi kolmasosaa, matkakorvauksista kohdentuu erikoissairaanhoidon, tarkasteltiin erikoissairaanhoidon matkakorvauksia tarkemmin myös yksiköittäin ja sairauksit-
tain. Erikoissairaanhoidossa toteutuneiden käyntien ja hoitajaksojen määrä on suuri, lisäksi sairaalaan on yleensä pitempi matka kuin terveystasemalle. Yliopistosairaaloita on vain viisi, joten matkat niihin voivat olla hyvinkin pitkiä. Pitkät matkat ylittävät useammin matkakohtai-
sen omavastuun, lisäksi kalliimmista matkoista sairausvakuutuksen korvaus haetaan toden-
näköisesti useammin. Erikoissairaanhoidon potilaiden terveydentila voi vaatia terveyskes-
kuspotilaita useammin taksikuljetusta. Myös kalliit ambulanssimatkat suuntautuvat usein ni-
menomaan erikoissairaanhoidon yksiköihin.

Kelan kuntoutukseen liittyvät matkakorvaukset voivat yksilötasolla olla suuret, mutta koska kuntoutusta saa vain noin 100 000 henkilöä vuodessa ja suuri osa heistä vain yhden yksittäi-
sen kuntoutuskurssin verran, eivät matkakorvaukset yhteenlaskettuina ole kokonaisuus-
den kannalta kovin merkittävät. Kuntoutusmatkoja ei myöskään tehdä kaikkein kalleimmilla
kulkutavoilla kuten ambulanssilla tai helikopterilla, toisaalta ei myöskään halvimmillä mat-
kustustavoilla kuten julkisella liikenteellä: vaikeavammaisten matkat tehdään usein taksilla
tai invataksilla. Kelan kuntoutus on suunnattu käytännössä vain alle 65-vuotiaille. Kaikissa
ikäryhmissä erikoissairaanhoidon osuus matkakorvauksista oli Kelan kuntoutusta suurempi,
lähimpänä toisiaan määrät olivat ikäryhmässä 11–20-vuotiaat. Samoilla henkilöillä voi luon-
nollisesti olla monenlaisia matkoja: yksilötasolla tarkasteltaessa voi havaita, että monilla oli
suuria matkakustannuksia sekä Kelan kuntoutuksesta että erikoissairaanhoidosta.

Tässä raportissa tarkasteltiin vuonna 2012 tehtyjä, sairausvakuutuksen korvaamia matkoja.
Vastaavatko tulokset myös julkaisuhetken tilannetta? Matkakorvauksiin ei ole vuoden 2012
jälkeen tehty varsinaisia etuusmuutoksia, mutta omavastuuosuuksia on korotettu: matkakoh-
tainen omavastuu nostettiin 9,25 eurosta 14,25 euroon vuoden 2013 alussa, 16 euroon vuon-
na 2015 ja 25 euroon vuonna 2016. Kalenterivuosisuhteinen omavastuu puolestaan nostettiin
157,25 eurosta 242,25 euroon vuoden 2013 alussa, 272 euroon vuonna 2015 ja 300 euroon
vuonna 2016. Omavastuukorotus vaikuttaa jonkin verran matkakorvausten jakautumiseen:
korotuksen yhteydessä etenkin edullisilla kulkutavoilla kuten henkilöautolla tai julkisella lii-

² Toteutuneiden matkojen määrää voi arvioida toteutuneiden käyntien ja jaksoiden määrän perusteella: Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitoksen ti-
lastojen (Sosiaali- ja terveysalan tilastollinen ...) mukaan Suomessa tehtiin vuonna 2012 esimerkiksi terveyskeskusten lääkärikäyntejä 6,8 mil-
joonaa ja erikoissairaanhoidossa 8,4 miljoonaa avohoitokäyntejä sekä noin miljoona hoitajaksoa. Vuonna 2012 tehtyjä matkoja korvattiin vain
5,8 miljoonaa, mikä on paljon toteutuneiden matkojen määrä vähemmän ottaen huomioon erityisesti sen, että kuhunkin käyntiin tai hoitajak-
soon liittyy tavallisesti kaksi matkaa.

kenteellä tehtyjen matkojen määrä laskee, kun osa niistä jää kustannuksiltaan uuden, korkeamman omavastuun alle (tosin, jos vuosittainen omavastuu on täytynyt, korvataan tämän jälkeen myös alle omavastuun jäävät matkakustannukset). Kalliimpien matkojen, kuten ambulanssimatkojen ja valtaosaan taksimatkoista, määrään omavastuukorotus ei vaikuta, koska matkan hinta joka tapauksessa ylittää korotetunkin omavastuun. Esimerkiksi vuonna 2013, jolloin kaikkien korvattujen matkojen määrä laski edelliseen vuoteen verrattuna kaikkiaan noin 11 %, omalla autolla tehtyjen korvattujen matkojen määrä laski peräti 26 % ja linja-automatkojen määrä 20 %. Omavastuukorotuksen jälkeen siten aiempaa suhteellisesti suurempi osa korvauksista kohdentuu kalliimmilla kulkuvälineillä, kuten ambulanssilla ja taksilla, tehtyihin matkoihin. Korotus voi vaikuttaa myös siihen, että suhteellisesti aiempaa suurempi osa korvauksista kohdentuu erikoissairaanhoidon, jos nimenomaan lyhyitä ja edullisia terveyskeskusmatkoja jää aiempaa enemmän korvauksen ulkopuolelle. Omavastuukorotukset toisin sanoen voivat jonkin verran vaikuttaa korvausten kohdentumiseen myös eri hoitoyksiköiden ja sairauksien välillä. Vaikutus on todennäköisesti kuitenkin melko vähäinen.

Taksimatkojen osalta matkan tilaamistavassa on viime vuosina tapahtunut muutos. Kelan korvaamien taksimatkojen tilaukset on vuosien 2010–2014 aikana keskitetty sairaanhoitopiiri-kohtaisiin tilauskeskuksiin, kun aiemmin matkustaja sai tilata tai ottaa taksin itse haluamallaan tavalla. Tilausten keskittämiseksi pyritään siihen, että taksikuljetuksia voitaisiin yhdistellä korvausmenojen säästämiseksi, toisaalta tilauskeskuksesta tilattujen matkojen osalta matkojen tiedot välittyvät Kelaan sähköisesti eikä paperilomakkeilla, ja korvauskäsittely tapahtuu sähköisesti. Vuoden 2015 alussa otettiin käyttöön kaksinkertainen omavastuu niille taksimatkoille, joita ei oltu tilattu näistä Kelan ns. alueellisista tilausvälityskeskuksista, eikä tämä omavastuu kerrytä lainkaan vuosittaista omavastuuta. Myös nämä muutokset ovat voineet vaikuttaa jonkin verran taksimatkojen korvausten jakautumiseen: toisaalta taksimatkoille ja korvausten piiriin on voinut tulla uusia matkustajia ja matkoja, toisaalta osa on voinut siirtyä käyttämään muita kulkuvälineitä. Vuonna 2012, jota tässä raportissa tarkasteltiin, keskitetty tilausmenettely oli jo käytössä useissa sairaanhoitopiireissä.

On todennäköistä, että toteutetuista omavastuukorotuksista ja taksitilausten keskittämisestä huolimatta matkakorvausten jakauma on pääpiirteissään edelleen vuonna 2016 samanlainen kuin se oli vuonna 2012. Erikoissairaanhoidon osuus korvauksista on siinä määrin merkittävä, että pienillä korvausmuutoksilla ei ole siihen olennaista vaikutusta, eikä myöskään hoitajakso- tai käyntimäärissä ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Myös Kelan kuntoutuksen eniten matkakorvauksia aiheuttavassa vaikeavammaisten kuntoutuksessa ei ole tapahtunut muutoksia.

Matkakorvauksia on hyvä tarkastella paitsi saajien näkökulmasta, myös hoitoyksiköittäin tai sairauksittain. Näin saadaan kattava kuva korvausten todellisesta kohdentumisesta.

LÄHTEET

Sosiaali- ja terveysalan tilastollinen vuosikirja 2013. Helsinki: THL, SVT Sosiaaliturva, 2013.

Paltta P. Kenelle korvataan? Sairauden vuoksi tehtyjen matkojen korvaaminen Suomessa ja eräissä muissa maissa. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 99, 2008.

Tillman P. Matkakorvauksiin tulossa leikkauksia – 5 % saajista aiheutti 45 % matkakorvauksista. Helsinki: Kela, Kelan Tutkimusblogi 7.10.2015a. Saatavissa: <<http://blogi.kansanelakelaitos.fi/arkisto/2805>>.

Tillman P. Matkakorvauksia käytetään edelleen vähän. Helsinki: Kela, Kelan tutkimusblogi 28.4.2015b. Saatavissa: <<http://blogi.kansanelakelaitos.fi/arkisto/2449>>.

Tillman P. Matkakorvaukset mukaan kokonaisuuden tarkasteluun. Suom Lääkäril 2016; 71: 474–475.

Tillman P, Maunula N. Hemodialyysikäynteihin liittyvät sairausvakuutuksen matkakorvaukset 13 miljoonaa euroa vuonna 2012. Helsinki: Kela, Työpapereita 73, 2015. Saatavissa: <<http://hdl.handle.net/10138/155346>>. Viitattu 1.3.2016.